

JO

Uttalanden

JO har under första halvåret 1970 avgjort omkring 130 ärenden rörande taxering och debitering. Följande ärenden är kanske av intresse för Skattenytts läsekrets.

Har taxeringsnämndsordförande (TO) rätt att företa syn?

Jordbrukaren F. klagade över att en TO (A.) oanmäld kommit på besök hos F. Enligt F. hade A. utan tillstånd gått in i stallet samt uppträtt högljutt och fällt insinuanta anmärkningar om F:s deklaration. Vid ärendets avgörande anförde JO.

Av 7 § TF framgår, att ordföranden i taxeringsnämnd, som ej åtnjuter biträde av taxeringsassistent, har att i erforderlig omfattning vidtaga åtgärder för att införskaffa felande deklarationer, uppgifter och andra handlingar samt i övrigt med den befogenhet, som i sådant avseende tillkommer honom, utöva kontroll till ledning för en noggrann och tillförlitlig taxering. Det åligger således ordföranden att sörja för att den utredning som skall läggas till grund för taxeringsnämndens beslut blir av godtagbar beskaffenhet. Såvitt gäller infordrande av upplysningar och handlingar från den deklarationsskyldige har taxeringsnämnd tillerkänts relativt vidsträckt befogenhet (se 31 § TF). Det råder emellertid ingen tvekan om att vissa taxeringsfrågor är av sådant slag, att de svårligen kan avgöras med ledning endast av skriftliga handlingar. I sådana fall — exempelvis om frågan gäller huruvida vissa arbeten skall bedömas som ombyggnad eller reparation — kan ett besök på platsen väsentligt öka möjligheterna till ett riktigt beslut. I taxeringsförordningen finns visserligen intet stadgat om taxerings- eller prövningsnämnds rätt att verkställa syn eller besiktning. Något hinder mot sådana förrättningar föreligger dock enligt min mening inte. Tvärtom är det från olika synpunkter av stort värde om de faktiska förhållandena i en taxeringsfråga blir klarlagda på ett så tidigt stadium som möjligt. Anser en taxeringsnämnd att endast ett besök på platsen kan ge ett tillfredställande underlag för nämndens beslut, är det alltså önskvärt att en besiktning verkställs av nämnden eller någon av dess ledamöter.

En eventuell besiktning skall givetvis utföras med omdöme och under hänsynstagande till den skattskyldiges önskemål. Utan medgivande får t.ex. taxeringsnämnden inte bereda sig tillträde till den skattskyldiges bostad eller ekonomibyggnader. Det är även av vikt att granskningen inriktas på de frågor som taxeringsnämnden bedömt som tveksamma. Förrättningen får alltså inte urarta till en husrannsakan med ett sökande på måfå efter omständigheter som kan vara av betydelse för taxeringen. Finner taxeringsnämnden att en mer fullständig undersökning av den skattskyldiges förhållanden är påkallad, har nämnden i stället möjlighet att med stöd av 57 § 2 mom. första stycket TF göra framställning till förste taxeringsintendenten om taxeringsrevision.

Av det sagda framgår, att någon kritik i och för sig inte kan riktas mot att A. genom ett besök hos F. sökt åstadkomma ett säkrare underlag för bedömningen av F:s taxering. Vad i ärendet förekommer ger enligt min mening inte heller stöd för antagande, att A. vid besöket uppträtt på sådant sätt att det kan tillräknas honom som tjänstefel.

Utformning av underrättelse om avvikelse från deklARATION

I en skrift till JO ifrågasatte S. om inte en TO (E.) förfarit felaktigt *dels* genom att i en underrättelse om slutlig avvikelse underlåta att ange i vad mån hänsyn tagits till ett av S. avgivet yttrande, *dels* genom att inte tillse att E:s och taxeringsdistriktets namn angavs i läsbart skick. I sitt beslut uttalade JO.

I ärendet är utrett, att taxeringsnämnden vid sin slutliga behandling av S:s taxering tagit del av S:s yttrande men att intet nämnts härom i den slutliga underrättelsen om taxeringen.

I 69 § TF stadgas att i underrättelse om slutlig avvikelse från deklARATION skall anges skälen för taxeringsnämndens beslut. Någon uttrycklig föreskrift om att underrättelsen skall innehålla uppgift om i vad mån nämnden beaktat ett yttrande från den skattskyldige finns inte. Anvisningarna till underrättelseblanketterna utsäger heller intet härom. Det ligger emellertid i sakens natur att ofta — t.ex. om den skattskyldige anfört nya skäl för sin ståndpunkt i taxeringsfrågan — sådan skyldighet följer redan av den i 69 § föreskrivna motiveringsplikten. Den ursprungliga motiveringen kan nämligen framstå som ej längre användbar i ljuset av de nya uppgifter och synpunkter som den skattskyldige andragit. Enligt min mening kunde dock i det föreliggande fallet den ursprungliga motiveringen till nöds användas också i den slutliga underrättelsen, då S. inte anfört något som påkallade en annan rättslig bedömning än den ursprungliga. Härmed vill jag inte ha sagt att E. handlade rätt då han ej i den slutliga underrättelsen omnämnde att S:s yttrande varit före hos nämnden. Även om en taxeringsnämnd såsom i det aktuella fallet finner sig inte till någon del böra frångå sin tidigare redovisade uppfattning, talar nämligen starka lämplighetsskäl för att det av den slutliga underrättelsen framgår att yttrandets innehåll prövats. Flertalet taxeringsnämnder torde därför tillfoga en upplysning av sådan innebörd på den slutliga underrättelsen. Upplysningen kan uppenbarligen vara av stort intresse för den skattskyldige vid bedömning av frågan om och hur han skall föra talan mot taxeringsnämndens beslut. Den förebygger också förfrågningar hos de starkt arbetsbelastade lokala skattemyndigheterna. Båda från allmänhetens och myndigheternas synpunkt är det därför önskvärt att den slutliga underrättelsen ger upplysning om att taxeringsnämnden har tagit del av skattskyldiges yttrande.

Av den S. tillställda underrättelsen om taxeringsnämndens definitiva beslut är nära nog omöjligt att utläsa namnet på nämndens ordförande. E. har i sitt remissvar anfört att upplysning i detta hänseende är av mindre betydelse. Denna uppfattning kan jag inte dela. Öppenhet är ett av de mest utmärkande dragen för svensk offentlig förvaltning. En beslutande åtnjuter inte som i vissa andra länder anonymitet utan skall framträda öppet med sitt namn. Detta skall då givetvis anges läsbart. Grundsatsen är fastslagen i Kungl. Cirkulär 7 juni 1940. Det åligger därför en taxeringsnämndsordförande att — därest namnteckningen inte kan anses fullt tydlig — under denna återge namnet med tryckbokstäver eller med maskinskrift. Eftersom den skattskyldige förväntas uppge taxeringsdistriktets benämning i eventuell besvärsskrivelse skall givetvis jämväl distriktets namn anges tydligt i underrättelsen.

Av vad ovan upptagits framgår att E:s handläggning av S:s taxering inte varit nöjaktig. Jag mig dock kunna låta bero vid den erinran som innefattas i det sagda.

Får ett skönmässigt uppskattat avdrag bestämmas till 5.613 kr?

Utformningen av underrättelser kom under JO:s prövning i ytterligare ett ärende. Den skattskyldige, P., hade yrkat avdrag för kostnader för resor med egen bil i

tjänsten med 6.718 kr. Taxeringsnämnden medgav avdrag med 5.613 kr. P. var missnöjd över att nämnden underlåtit att redovisa såväl anledningen till att deklARATIONENS uppgifter inte godtagits som hur nämnden beräknat det medgivna avdraget. JO anförde bl. a.

I sin självdeklaration år 1968 motiverade P. relativt utförligt det med 6.718 kr. yrkade avdraget för bilkostnader. Taxeringsnämnden ansåg inte uppgifterna tillfyllest utan anmanade P. att lämna kompletterande upplysningar. Någon kritik mot att nämnden sökte skapa ett bättre underlag för sitt beslut föreligger givetvis inte. Att märka är dock, att taxeringsnämnden inte synes ha lämnat P. någon anvisning om i vilka hänseenden nämnden ansåg ytterligare utredning erforderlig. Någon ledtråd gav inte heller det av nämnden preliminärt — och senare även definitivt — medgivna avdragsbeloppet, 5.613 kr. Genom denna bristande tydlighet har nämnden gjort det svårt för P. att inkomma med ett meningsfullt yttrande. Kommunikeringskyldigheten i 65 § TF kan därför inte anses iakttagen på fullgott sätt.

Taxeringsnämnden nedsatte avdraget för bilkostnader från 6.718 kr. till 5.613 kr. Såsom motivering angavs, att avdraget i brist på begärda uppgifter beräknats efter skön. P. har hävdats, att det medgivna avdraget näppeligen kan vara resultatet av en skönsuppskattning och på grund därav i olika sammanhang hemställt, att TO M. måtte åläggas att redovisa vilken beräkningsnorm som taxeringsnämnden tillämpat. M. har emellertid i yttranden till prövningsnämnden och hit vidhållit att avdraget bestämts efter skön.

Med hänsyn till de knappa tidsmarginaler under vilka taxeringsarbetet bedrivs kan alltför höga krav inte ställas på formulering och utförlighet av taxeringsnämnds motiveringar enligt 69 § TF. Det är också givet, att behovet av motivering i hög grad varierar med avvikelens karaktär. Huvudsaken är att det av taxeringsnämndens beslut går att utläsa anledningen till att den skattskyldiges uppgifter inte kunnat godtas samt, för det fall att intäkter tillagts eller avdrag reducerats, på vilket sätt ändringarna beräknats. I fråga om P:s avdrag för bilkostnader innebär det sagda, att taxeringsnämnden i underrättelsen om nämndens beslut skulle ange varför P:s uppgifter i deklARATIONEN inte kunde godtas och på vilket sätt det av nämnden medgivna avdraget beräknats.

Taxeringsnämnden motiverade sin åtgärd att frångå P:s deklARATION med att begärda uppgifter inte lämnats. En sådan motivering kan ibland vara tillräcklig. I P:s fall var motiveringen dock enligt min mening icke adekvat, detta med hänsyn dels till att P:s i sin deklARATION ganska utförligt redogjort för hur avdraget beräknats, dels till att P. aldrig underåttats om vilka ytterligare uppgifter nämnden ansåg erforderliga för frågans bedömande.

I underrättelsen om taxeringsnämndens definitiva beslut angavs att det medgivna avdraget för bilkostnader, 5.613 kr., beräknats efter skön. Inför denna uppgift ställer jag mig frågande. I likhet med P. anser jag nämligen, att det ligger något motsägelsefullt i påståendet att ett belopp å 5.613 kr. enbart baserats på en skälighetsbedömning. Därtill kommer, att beloppet omnämns redan i taxeringsassistentens skrivelse till P. i maj 1968, d. v. s. innan underrättelserna om taxeringsnämndens preliminära och definitiva beslut sänds till P. Dessutom kan påpekas, att det medgivna avdraget med exakt 2.600 kr. understiger de av P. uppgivna totala kostnaderna för bilen under beskattningsåret. Vissa anteckningar i deklARATIONEN kan möjligen tydas så, att de 2.600 kronorna beräknats med ledning av riksskatte-nämndens anvisningar för uppskattande av förmånen av att få utnyttja arbetsgivares bil utom tjänsten.

Mot M:s bestridande kan det emellertid inte anses tillfullo styrkt, att taxeringsnämnden uppskattat avdraget på annat sätt än rent skönsmässigt, och jag kan därför icke lägga det M. till last såsom fel att underrättelsen om taxeringsnämndens definitiva beslut därom blev utformad på sätt som skedde.

TO:s ansvarighet för deklARATIONER som granskats av kronoombud (KO)

Vid inspektion hos lokala skattemyndigheten i Stockholms fögderi uppmärksammades att åtskilliga taxeringsnämnder underlåtit att underrätta skattskyldiga om vidtagna avvikelser. En TO, B., förklarade det inträffade med att deklaraationsmaterialiet uppdelats mellan B. och KO. JO uttalade bl. a. följande.

I förevarande ärende är utrett, att taxeringsnämnden i sju fall underlåtit att iaktta den i 69 § TF föreskrivna underrättelseplikten. Taxeringsnämndens handläggning har således varit klar onöjaktig. Såsom förklaring till det inträffade har B. uppgivit, att ifrågakvarande deklaraationer granskats av KO, att KO haft befogenhet att överlämna godtagna deklaraationer till lokala skattemyndigheten samt att möjlighet eller skyldighet för B. att kontrollera att KO inte till lokala skattemyndigheten överlämnade deklaraationer, som föranlett avvikelse, inte förelåg. Härom vill jag anföra följande.

Enligt 7 § 4) och 9 § 1) taxeringsförordningen skall deklaraationer normalt granskas av både TO och KO. Länsstyrelsen må dock medge, att deklaraationer av enkel beskaffenhet efter TO:s bestämmande granskas antingen allenast av denne eller allenast av KO. I 63 § första stycket taxeringsförordningen stadgas vidare, att beslut om taxering inte må fattas av taxeringsnämnd, såvida inte TO och minst två — i vissa fall tre — andra ledamöter är tillstädes. Någon befogenhet för TO eller KO att fatta beslut om taxering med förbigående av övriga ledamöter i nämnden finns inte. En annan sak är, att taxeringsförordningens regler om att varje deklaraation skall föredras inför nämnden i praktiken inte alltid iaktts (jfr Riksdagens revisorers berättelse för år 1962, s. 152 ff). Detta torde i synnerhet gälla vid taxering av löntagare i storstadsområden. En föredragning av löntagardeklaraationer när inga eller endast formella ändringar kommer i fråga har synbarligen ansetts inte tjäna något egentligt syfte, eftersom taxeringsnämndens ledamöter ofta inte har någon kännedom om vederbörandes inkomst- och förmögenhetsförhållanden och därför saknar möjlighet att bedöma riktigheten av deklaraationens uppgifter.

Jag ämnar inte i detta sammanhang närmare behandla föreskrifterna i 63 § taxeringsförordningen. Beträffande uppdelningen av taxeringsarbetet är att märka, att en av huvuduppgifterna för TO är att utöva kontroll till ledning för en noggrann och tillförlitlig taxering, se 7 § 6) TF. Ansvaret för att TF:s regler i vederbörlig ordning iakttas åvilar således ytterst TO beträffande samtliga deklaraationer i taxeringsdistriktet. Om en uppdelning av granskningsarbetet sker mellan TO och KO måste TO dock hålla sin hand över arbetet i dess helhet och särskilt tillse att han får möjlighet att fullgöra den i 69 § TF stadgade underrättelseskyldigheten.

Det allmänna ställer i flera hänseenden stora krav på de skattskyldiga i samband med den årliga taxeringen. De skattskyldiga har därför ett berättigat intresse av att taxeringsfunktionärerna noggrant följer givna bestämmelser om taxeringsförfarandet. Av särskild betydelse är — inte minst från rättssäkerhetssynpunkt — att skattskyldig underrättas om att hans deklaraation inte godtagits vid taxeringen. Den av B. hävdade uppfattningen, att TO inte har något ansvar för den vidare handläggningen av deklaraationer som tilldelats KO inger därför allvarliga betänkligheter och kan icke av mig godtagas. Jag förutsätter emellertid, att B. framdeles kommer att ställa sig till efterrättelse de regler som enligt taxeringsförordningen åligger TO.

Lokal skattemyndighets befattning med outlösta underrättelser om taxeringsnämnds beslut

Vid inspektion av en lokal skattemyndighet iakttoogs, att en underrättelse om avvikelse från B:s självdeklaraation återkommit outlöst i retur. Från myndighetens

sida vidtogs därvid inte annan åtgärd än att underrättelsen sorterades in i deklara-
tionsakten. Om detta förfaringsätt anförde JO bl. a.

Enligt 69 § 1 mom. TF skall, därest självdeklaration inte blivit följd vid taxeringen, till
den skattskyldige sändas underrättelse om i vilka hänseenden deklarationen frångåtts samt
om skälen för avvikelserna. Av 4 mom. samma paragraf framgår, att underrättelsen skall
inhålla upplysning om vad som skall iakttagas vid anförande av besvär över taxerings-
nämndens beslut och att underrättelsen skall tillställas den skattskyldige i rekommenderat
brev. Återkommer försändelsen som obeställbar och förekommer anledning att den skatt-
skyldige kan anträffas, bör, där så lämpligen kan ske, underrättelsen delges honom i den
ordning 54 § TF stadgar, d v s genom post- eller polisdelgivning.

I 31 § TK stadgas, att underrättelse som avses i 69 § TF såvitt möjligt skall expedieras
före utgången av juni månad under taxeringsåret. Denna föreskrift skall ses i samband med
bestämmelserna om senaste tidpunkt för anförande av besvär över taxeringsnämnds beslut.
Enligt 76 § TF gäller, att besvär av skattskyldig skall ha inkommit senast den 15 augusti
under taxeringsåret. Av 99 § framgår emellertid, att besvärstiden för den skattskyldige
väsentligt förlänges, om denne ej erhållit i 69 § TF föreskriven underrättelse senast den 15
juli under taxeringsåret.

De nu återgivna bestämmelserna innebär sammanfattningsvis att taxeringsnämnd alltid
måste sända en skriftlig underrättelse om sitt beslut till den skattskyldige, därest dennes
deklaration inte följts, att underrättelsen skall tillställas den skattskyldige i rekommenderat
brev och helst expedieras före den 1 juli under taxeringsåret samt att den ordinarie be-
svärstiden med utgång den 15 augusti under taxeringsåret är tillämplig blott såvida den
skattskyldige erhållit underrättelsen senast den 15 juli under taxeringsåret.

Det är av största vikt att den skattskyldige blir underrättad om taxeringsnämndens be-
slut, därest nämnden i detta avvikit från dennes deklaration. Om underrättelsen inte kom-
mer den skattskyldige tillhanda, medför detta normalt att den skattskyldige får kännedom
om beslutet först när han erhåller debetsedel å slutlig skatt. Det kan också — särskilt om
den skattskyldige inte fått någon tidigare underrättelse om ifrågasatt avvikelse från dekla-
rationen — inträffa att den skattskyldige överhuvud icke får klart för sig att deklaratio-
nen ej följts, vilket i sin tur kan leda till rättsförlust för den skattskyldige.

Förevarande ärende gäller vad som från lokal skattemyndighets sida bör iakttagas, när
skattskyldig i rekommenderat brev tillsänts underrättelse om av taxeringsnämnd beslutad
avvikelse men försändelsen inte lösts ut av honom. Av 69 § 4 mom. TF följer, att den out-
lösta försändelsen inte utan vidare kan läggas in i deklara-tionsakten. I vad mån åtgärder
skall vidtagas för att den skattskyldige skall erhålla del av underrättelsen, beror dock av
omständigheterna i det enskilda fallet. Därvid är bl. a. att beakta den tidpunkt då försändel-
sen kommer i retur.

Återkommer försändelsen så sent, att den skattskyldige icke kan nås med en ny försändelse
senast den 15 juli under taxeringsåret, kommer den skattskyldige att få rätt att anföra be-
svär över taxeringsnämndens beslut i särskild ordning. Vid vilken tidpunkt delfåendet av
underrättelsen sker efter nämnda datum, saknar betydelse i processuellt hänseende. Den
outlösta försändelsen kan därför mången gång lämpligen sändas till den skattskyldige i van-
ligt lösbrev. Ett skäl att tillämpa denna ordning kan vara att underlåtenheten att utlösa det
första rekommenderade brevet kan förmodas bero på att adressaten varit bortrest. Ett
lösbrev, som utdelas, kan då antagas nå den skattskyldige förr eller senare. En förutsätt-
ning är givetvis att korrekt adress användes, vilket måste kontrolleras. Vidare är att
märka, att den tryckta besvärshänvisningen på underrättelseblanketten endast behandlar
reglerna för besvär i vanlig ordning. Till den förnyade underrättelsen bör därför fogas
ett meddelande i vilket reglerna i 99 § TF om den förlängda besvärstiden klargörs. Om
inte sådant meddelande lämnas, får den skattskyldige felaktigt besked om sina möjligheter att
anföra besvär.

Skulle åter underrättelsen komma i retur i god tid före den 15 juli, kan det — efter vederbören adresskontroll — ofta vara befogat att göra ett nytt försök att utskicka underrättelsen med rekommenderat brev. Om anledning förekommer att anta att den skattskyldige medvetet underlåtit att utlösa underrättelsen, kan bestämmelserna i 54 § TF om post- eller polisdelgivning utnyttjas. I likhet med vad lokala skattemyndigheten uttalat i detta ärende, anser jag att någon generell tillämpning av nämnda bestämmelser — bl. a. med hänsyn till det stora antalet outlösta underrättelser — inte kan komma i fråga.

Protokollföring i taxeringsnämnd

För närvarande torde det ofta inte gå att i efterhand fastställa vid vilken tidpunkt och av vilka ledamöter viss taxering avgjorts. Sedan riksskattenämnden avgivit utlåtande över en inom ombudsmannaexpeditionen upprättad promemoria anförde JO i en skrivelse till Kungl. Maj:t bl. a.

Taxeringsnämnd skall varje år besluta om och till vilka belopp de skattskyldiga skall åsättas taxering till kommunal inkomstskatt, statlig inkomstskatt och förmögenhetsskatt (jfr 66 § TF). Därvid skall enligt 1 § TF iakttas att taxeringarna blir överensstämmande med skatteförfattningarna samt i möjligaste måtto likformiga och rättvisa. Taxeringsnämnds främsta uppgift är alltså att tillämpa kommunalskattelagen och andra skatteförfattningar på ett korrekt sätt så att taxeringarna blir riktiga i materiellt hänseende.

Taxeringsnämnderna skall därjämte följa ett stort antal formella föreskrifter. De grundläggande bestämmelserna härom finns i TF och TK. I dessa författningar ges föreskrifter om taxeringsnämnds sammansättning och rätten till delegation, kommunikering med skattskyldiga och taxeringsmyndigheter, redovisning av beslut m m. Dessa regler syftar i första hand till att åstadkomma ett materialt sett riktigt taxeringsresultat. Därmed tillgodoses också de enskilda skattskyldigas rättssäkerhetsintressen och intresset av att upprätthålla allmänhetens förtroende för nämndernas verksamhet.

Skattens storlek beräknas i normalfallet med ledning av taxeringsnämnds beslut. Endast en mindre del av dessa beslut blir föremål för omprövning i högre instans. De direkta skatterna har efterhand fått allt större betydelse både som finansieringskälla för all offentlig verksamhet och som instrument för utjämning av ekonomiska olikheter i samhället. Ju större del av nationalinkomsten som fördelas genom de direkta skatterna, desto högre måste anspråken bli på att den årliga taxeringen äger rum under strikt iakttagande av gällande bestämmelser.

Med hänsyn till den vikt som måste tilläggas varje beslut om taxering, vilket för den enskilde skattskyldige ofta är det mest betydelsefulla beslut som någon offentlig myndighet fattar beträffande honom under ett kalenderår, ter det sig från allmänna förvaltningsrättsliga synpunkter som självklart att dokumentation skall finnas om när och av vem ett beslut om taxering blivit fattat.

I 11 § allmänna verksstadgan är föreskrivet, att i fråga om varje beslut av myndighet skall hos denna finnas handling, varav framgår vem som fattat beslutet, vem som i övrigt närvarit vid den slutliga handläggningen av ärendet och vem som varit föredragande samt beslutets dag och dess innehåll. Denna huvudregel gäller så gott som undantagslöst inom hela den svenska statsförvaltningen och även beträffande beslut, som har långt mindre betydelse än beslut om taxering.

Av riksskattenämndens utlåtande jämte bilagor framgår, att protokollföringen i taxeringsnämnderna för närvarande i praktiken är ganska summarisk och inskränker sig till vad som på grund av särskilda stadganden i TF och TK bedömts vara erforderligt. Dessa regler har betraktats som uttömmande. Därav har dragits den slutsatsen att i avsaknad av uttrycklig föreskrift härom någon skyldighet att i protokoll eller annan liknande handling

löpande redovisa handläggningen av varje deklaration ej föreligger. Den ordning, som nu tillämpas, innebär bl. a. att det i efterhand oftast icke går att klarlägga när och av vilka nämndledamöter viss taxering avgjorts.

Att den allmänna grundsatsen om dokumentation av fattade beslut, som i och för sig ter sig närmast självfallen, icke vunnit insteg i taxeringsnämndernas arbete, är på sitt sätt uppseendeväckande. Skälen härtill är emellertid flera. Ett är av rent formell karaktär. Eftersom ledamot av taxeringsnämnd på grund av stadgandet i 113 § regeringsformen ej är underkastad straffrättsligt ansvar för själva taxeringen, har behovet av att känna till i vilka beslut envar nämndledamot deltagit, framstått som ringa. Avgörande torde dock varit framför allt att taxeringsbeslutens antal är så stort — 5 miljoner självdeklarationer granskas årligen i första instans — att den administrativa rutinen måste förenklas mesta möjligt. Riksskattenämnden avstyrker därför också att taxeringsnämnderna påläggas ytterligare uppgifter enbart för att tillgodose stegrade krav om dokumentation beträffande fattade taxeringsbeslut. Frågan är om de principiella krav på viss standard vad gäller denna dokumentation, som formulerats i verksstadgan och som eljest regelmässigt iakttages inom förvaltningen, skall uppges på grund av de stora praktiska svårigheter som utan tvekan finns och som riksskattenämnden åberopar.

Såsom anförts i den inom ombudsmannaexpeditionen upprättade promemorian kan det ibland vara av vikt att i efterhand klarlägga när och av vilka visst beslut om taxering fattats. Upplysning om tidpunkten för nämndens slutliga ställningstagande kan vara nödvändig för att fastslå om ett materiellt sett oriktigt beslut orsakats av formella brister vid handläggningen. En oriktig taxering kan exempelvis ha berott på att deklarationen slutbehandlats innan den skattskyldige fått tillräckligt rådrum med ingivande av yttrande. Upplysning om vilka som fattat beslutet kan uppenbarligen vara av betydelse om det framkommer, att en skattskyldig taxerats direkt i strid mot gällande materiella bestämmelser. Vederbörande ledamöter kan visserligen inte ådömas ansvar för tjänstefel men uppgift om vilka som deltagit i beslutet kan t. ex. inverka vid tillsättande av nästa års taxeringsnämnd. Upplysning om vilka ledamöter som tagit befattning med viss deklaration kan vidare vara erforderlig för det fall att misstanke uppkommer att ledamot åsidosatt sin tystnadsplikt eller eljest otillbörligen utnyttjat sin ställning som ledamot.

Även om utkrävande av ansvar av ledamot i taxeringsnämnd kan antagas komma ifråga relativt sällan är det dock icke tillfredsställande att inom en viktig administrationsgren en ordning tillämpas, som i praktiken utesluter så gott som varje sådant ansvarskrävande. Om nuvarande system ersättes med en ordning, enligt vilken varje nämndledamots ansvar för varje taxering han varit med om att åsätta klart framträder, kan förändringen tänkas leda till en kvalitativ förstärkning av taxeringsnämndernas arbete både i materiellt och formellt hänseende. Det förhållandet att en efterhandskontroll överhuvud blir möjlig kan vara ägnat att öka närvarande ledamöters ansvar för fattade beslut. Så torde särskilt vara fallet i sådana taxeringsdistrikt, där varje deklaration blir föremål för verklig föredragning inför nämnden. Icke minst i de fall då taxeringsnämnden frångår en deklaration i materiellt hänseende, finns anledning ställa krav på vetskap om vilka som bär ansvaret för den beslutade avvikelser. Notering om tidpunkten för taxeringsnämndens beslut kan kanske också få till följd att gällande formella föreskrifter uppmärksammas i högre grad än vad som eljest är händelsen. Ett fall av denna art har utgjort utgångspunkten för detta ärende.

Det är allmänt känt, att arbetet i taxeringsnämnd regelmässigt bedrivs under synnerligen stark tidspress. Ytterligare formella föreskrifter får — även om de gives relativt begränsad omfattning — utan tvivel till konsekvens — om andra åtgärder ej vidtages — att tiden för nämndernas sakliga bedömning av taxeringarna minskas. Det torde dock med utnyttjande av modern kontorsteknik icke vara omöjligt att finna metoder för lösning av förevarande problem på ett sätt som icke skulle medföra någon egentlig merbelastning på taxeringsnämnderna. I ovannämnda promemoria har ifrågasatts utvägen att göra behövlig

anteckning på deklarationsblanketten. Detta skulle kunna ske på så vis att vid sidan av beslutet om taxeringen på blanketten anbragtes en stämpel utvisande beslutets dag. Tänkbart vore också, såsom några förste taxeringsintendenter föreslagit, att i vissa fall göra anteckningar på underrättelsen om taxeringsnämndens beslut.

Av det anförda framgår, att de skäl som talar för att det via protokoll eller annan handling skall gå att utröna vid vilken tidpunkt och av vilka ledamöter ett beslut av taxeringsnämnd fattats, är ungefär desamma som, då det gäller förvaltningen i allmänhet, föranlett bestämmelserna i 11 § allmänna verksstadgan. Det kan enligt min mening inte betecknas som tillfredsställande att med hänvisning till arbetspressen vid taxeringsarbetet i första instans låta fattade beslut om taxering bli långt knapphändigare dokumenterade än vad som är fallet inom förvaltningen i övrigt. På sikt kan det icke vara försvarligt att vad gäller förfarandet hålla en avsevärt lägre standard i taxeringsärendena i första instans än den, som eljest upprätthålles.

Upplýst är, att det sedan 1968 inom statskontoret pågår en undersökning om hur taxeringsarbetet i första instans skall organiseras. Det synes naturligt att försöka lösa den här diskuterade frågan om dokumentationen av taxeringsnämnds beslut i detta sammanhang.

Med stöd av den befogenhet som tillkommer mig enligt instruktionen för riksdagens ombudsmän får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville till statskontoret överlämna handlingarna i detta ärende med uppdrag att i det pågående utredningsarbetet om organisationen av taxeringsväsendet i första instans söka finna en lösning på frågan om taxeringsbeslutens dokumentation.

S. v B.